

ВИКОРИСТАННЯ БІБЛІЙНИХ СЮЖЕТІВ В ІСТОРІЇ ЛІТЕРАТУРИ (НА МАТЕРІАЛІ ПОЕМИ І.ФРАНКА “МОЙСЕЙ”)

Леся Грабинська, викладач кафедри слов'янських мов

Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

ВИКОРИСТАННЯ БІБЛІЙНИХ СЮЖЕТІВ В ІСТОРІЇ ЛІТЕРАТУРИ (НА МАТЕРІАЛІ ПОЕМИ І.ФРАНКА “МОЙСЕЙ”)

У статті аналізуються аспекти використання біблійних сюжетів у творах митців слова на різних етапах розвитку, зокрема у творчості Івана Франка.

Постановка проблеми. В літературному процесі є співці весні і є поети осені. Бувають письменники, які пишуть для дітей, а є й такі, які пишуть для дорослого читача. Тож до якого типу митців слова належав наш великий Каменярь – Іван Франко? Він глибоко збагнув душевний світ дитини, найніжніші тремтіння серця юнака, затамовані переживання зрілої людини. Навіть у найважчі моменти життя він звертався до ідеалів молодості. Найчарівнішими словами дзвенять у нашій свідомості рядки Франкової лірики: “Не забудь, не забудь юних днів, днів весни!”. Разом з тим він є письменник усіх пір року і пір життя людського, усіх етапів історичної долі народу – минушини, сьогодення й майбуття.

Івана Франка ми називаєм Каменярем за його завзятість, універсальним генієм – за всеосяжність охоплення життя, він звершував великий подвиг – вів свій народ до щасливої долі.

“Сорок літ я трудився, навчав..., – каже у Франковій поемі “Мойсей” пророк і вождь. Без перебільшення так можна сказати і про самого Франка. Він про все подумав і про все сказав. Франкове слово не старіється, не тьмяніє з плином часу.

Найбільшої уваги в творчому доробку Івана Франка заслуговує інтерпретація Біблії.

Тому **метою статті** якраз є аналіз взаємозв'язку Книги Життя зі світовими шедеврами.

Виклад основного матеріалу. Українське письменство на різних етапах розвитку пояснювали Біблію як важливий елемент у національній культурі. І хоч на сьогодні актуальним питанням є вичерпний перелік творів українських поетів, у яких вони звертались до Біблії, що й показує безперервність “біблійної традиції української поезії від її початків і до сьогодення. Біблійно-християнські мотиви звучать у ті часи, коли про поезію як цілком мистецьке явище говорити ще рано. У той період з'явилися

твори, до яких згодом звертатиметься не одне покоління українських поетів: “Слово про закон і Благодать...” митрополита Іларіона, “Моління...” Данила Заточника і, звичайно, знамените “Слово о полку Ігоревім...”.

Наскрізь перейнята сюжетами і мотивами Біблії старожитня українська поезія XVI – XVII ст. Особливої мистецької вартості опрацювання біблійних тем набуває у творчості отця Віталія, Софронія Почаського, Івана Величковського та інших поетів.

Будучи безперервною, “біблійна” тематика в українській поезії розвивалася, однак хвилюподібно і спалахи посиленого інтересу до Біблії чергувалися зі спадами. Так певний спад спостерігається на початку XIX ст. у дошевченківський період. У цю добу поети звертаються переважно до Псалтиря. Як приклад, слід назвати по-мистецькому довершені переспіви псалмів Петра Гулака-Артемовського і “Псалми Русланові” Маркіяна Шашкевича, що є своєрідними віршами в прозі.

Цілу епоху в освоєнні Біблії українською поезією становлять твори Т. Шевченка на теми Старого і Нового Завіту. Поет використовує “вічні” теми в контексті національно-духовних проблем свого народу. Таким чином, поряд із “Садом божественних пісень” Г.Сковороди твори Шевченка на біблійні теми стали тим цінним орієнтиром, на який рівнялись усі наступні прихильники Св. Письма. Образ самого Шевченка асоціювався з біблійним пророком. У післяшевченківський період в освоєнні Книги Книг спостерігається певний спад. Щоправда, до сюжетів Старого Завіту охоче звертаються ряд поетів. Найяскравіші творчі здобутки в опрацюванні біблійної тематики українською поезією кінця XIX ст. – поч. XX ст. пов'язані з іменами Пантелеймона Куліша, Івана Франка, Лесі Українки. П. Куліш зробив повний переклад Біблії українською мовою. Збереглося те, що

ВИКОРИСТАННЯ БІБЛІЙНИХ СЮЖЕТІВ В ІСТОРІЇ ЛІТЕРАТУРИ (НА МАТЕРІАЛІ ПОЕМИ І. ФРАНКА “МОЙСЕЙ”)

вийшло протягом 1868 – 1871 р. У Львові під псевдонімом Павло Ратай: “Мусієві пісні”, “Іов”, “Псалтир”.

У Івана Франка і Лесі Українки налічується більше ніж по півсотні творів у кожного, так чи інакше пов’язаних з Біблією. Серед них – “Вавилонський полон”, “На руїнах”, “Мойсей”.

На рубежі XIX ст. – поч. XX ст. “біблійна стихія буквально “вирувала” в українській поезії. Багато опрацьовувалося біблійних сюжетів у жанрі поеми.

При розв’язанні проблеми виходу з національної та духовної неволі центральною в українській поезії кінця XIX ст. – поч. XX ст. виступала генетично пов’язана з Біблією постать пророка Мойсея. Тому чільне місце тут займає поема “Мойсей” І. Франка. У передмові до першого видання поеми “Мойсей” (1905) І. Франко писав: “Ся тема ... основана на біблійнім оповіданню” [5].

Поема “Мойсей” по суті є окремою ідейно-художньою версією біблійної історії Мойсея.

Мойсей І. Франка – це обранець Бога, “скарбник його слова”. Мойсей шукає шлях не для себе, а для свого народу. Закінчивши поему, І. Франко пише до неї вступ – знамените звернення до України:

Народе мій замучений, розбитий,
Мов паралітик той на роздорожжю,
Людським презирством, ніби струпом вкритий!
Твоїм будущим душу я тривожу.
Від сорому, яким нащадків пізніх
Палитиме, заснути я не можу

Звісно, пишучи поему на давній і чужий сюжет, І. Франко страждав і мучився під тягарем проблем власної нації. Потривоживши тінь біблійного пророка, він наділив Мойсея власними думками, сумнівами і надіями.

О, ні! Не самі сльози і зітхання
Тобі судилось! Вірю в силу духа
І в день воскресний твого повстання.

У давній історії Ізраїлю І. Франко побачив вічний сюжет, універсальну модель стосунків, що складаються між людською спільнотою і проводирем. Описуючи ту модель, поет прагнув осмислити і збагнути власні поривання і сумніви в пошуках правди та істини. Поема І. Франка – унікальне явище не лише в українській, а й у світовій літературі. Написаний у період піднесення революційного руху в Росії й в Україні, “Мойсей” став визначною віхою у творчості Каменяра, розкрив нові грані його поетичного генія, з великою силою засвідчив глибоку віру Франка у невичерпні сили народу, і світле майбутнє своєї вітчизни [1].

Франко прагнув не лише висловити свої погляди на минуле рідного народу “замученого, розбитого”, а спрямувати його на активні дії, на здобуття людських прав. Ця думка є основною філософською ідеєю твору. Вона знайшла ідейно-художнє втілення у прозі.

Поема “Мойсей” порушувала важливі проблеми, якими жило українське громадянство в часи революційного піднесення: зростання свідомості трудящих мас та їх історична роль, віддане служіння народові, суспільна роль слова; мобілізуюче значення смерті героя; поступ народу. Твір пробуджував у народі моральні сили, політичну свідомість, революційний дух.

Тему та ідею ясно визначає пролог. Поет висловлює глибокий жаль з приводу того, що українському народові, роз’єднаному Австро-Угорською монархією і царською Росією – суджено було нести безмірні страждання, а також тверде переконання, що всі жертви, злигодні й муки не пройнуть марно. На думку І. Франка, визволення українського народу і возз’єднання його в єдиній вільній державі може відбутися разом із визволенням інших народів.

Обравши за основу біблійну легенду і, відповідно до свого задуму, змінивши її, І. Франко намалював в образі Мойсея вождя, що самовіддано служить народові, любить свій народ і присвячує себе боротьбі за його майбутнє. На шляху до високої мети перешкоджають йому дрібні людиці, що вважають за мету не великий ідеал, а мізерну особисту користь, намагаючись демагогічно схилити до цього маси:

Серед них Авірон і Датан
Верховодять сьогодні.
На пророцькі слова, – їх одвіт:
“Наші кози голодні!”

Датан і Авірон розвінчуються поетом, як “лихі демони громади”, що прагнуть відвернути її із обраного шляху, яким веде Мойсей. В образах Датана і Авірона поет викриває зрадників революційного руху, реформістів і угодовців. Словами Мойсея він картає антинародну суть їхніх демагогічних заяв, спрямованих в дні бунту на захист спокою як “найблаженнішого стану”. В своїй поемі Франко застерігає народ перед “ошуканцями й дурнями”, розкриває трагедію Мойсея, який перестає бути справжнім вождем з того часу, коли піддається сумнівам щодо правильності обраного шляху та остаточної перемоги. З глибокою симпатією передає письменник беззавітну любов Мойсея до свого народу і віру в те, що народ прийде до сподіваного щастя.

Зневіра й хитання, роздуми і відчай Мойсея

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ВИКОНАННЯ ТВОРЧИХ ПРОЕКТІВ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

напередодні нового життя не можуть втримати його осторонь переможного руху, якого нікому не спинити, бо народ є творцем історії. Саме тому народ і виступає головним героєм твору. Хоч Мойсей і залишив табір, народ обирає зі свого трудового середовища нового вождя – Єгошуа, “князя конюхів”, здатного підвести маси для переможного бою. Могутнім акордом народної революції завершує поему І. Франко:

А Єгошуа зично кричить:

“До походу! До зброї!”

Висновки. Як бачимо, поему “Мойсей” проймають національні і вселюдські проблеми. Це твір-роздум про майбутнє українського народу, про взаємини вождя і мас у процесі боротьби за світле життя, про могутні сили народу, здатного висунути з свого середовища в процесі революційного руху поведирів, які приведуть до остаточної перемоги.

Українські письменники XIX ст., осмислюючи долю власної поневоленої держави, не раз

дивились на її минуле очима біблійних героїв. Епіграфом до багатьох творів українських поетів цього часу, в тому числі І. Франка, Лесі Українки можна поставити слова Йоганна-Вольфганга Гете, який писав: “Біблія – це книга народів, адже долю одного народу вона робить символом усіх інших”.

1. “...зріє всю Україну, а світить далеко даліше”: Іван Франко і світова література // *Всесвітня література*. – 1996. – №8 – С. 53 – 54.

2. Забужко О.С. *Філософія української ідеї та європейського контексту: Франківський період*. – К., 1993. – С. 88 – 89.

3. Іван Франко *успогадах сучасників*. – К., 1956. – С. 131.

4. Іван Франко. *Твори в двадцяти томах*. Т.12. – К., 1953. – С. 488.

5. Маланюк Є. *Франко як явище інтелекту// Українська мова та література*. – 1996. – №2 – С. 1 – 2.

Олег Нагайчук, викладач кафедри техніко-технологічних дисциплін
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ВИКОНАННЯ ТВОРЧИХ ПРОЕКТІВ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Стаття присвячена проблемі розвитку емоційного інтелекту підлітків у процесі проектно-технологічної діяльності. Аналізується психолого-педагогічна література, в якій досліджується емоційний інтелект людини, розглядається процес формування емоційного інтелекту в учнів у процесі проектно-технологічної діяльності.

Постановка проблеми. На сучасному етапі реформування національної системи освіти емоційність процесу навчання школярів визнано одним із важливих напрямів його гуманізації, забезпечення особистісно зорієнтованого навчання, за яким особистість учня, розвиток його пізнавальних здібностей, потреб, інтересів, емоцій та почуттів перебувають у центрі уваги педагога. Однією з актуальних психолого-педагогічних проблем сьогодення є проблема взаємозв'язку афективних процесів та мислення.

Мета статті. У контексті дослідження цього питання з'ясуємо таке поняття, як “емоційний інтелект”, розглянемо закономірності його розвитку в процесі проектно-технологічної діяльності учнів на уроках трудового навчання.

Виклад основного матеріалу. Погляд на емоційний інтелект як важливий елемент пізнання

бере свій початок з моменту появи перших філософських вчень. Ще Аристотель зауважив, що мислення починається зі здивування. Платон описав почуття розумової насолоди. Декарт показав нерозривний зв'язок почуття сумніву з мисленням, стверджуючи, що, оскільки суб'єкт сумнівається, – значить мислить. Спіноза вказав на взаємозв'язок упевненості й задоволення у пізнавальному процесі.

Вплив емоцій на мислення найбільш ґрунтовно вивчали Л. Виготський, С. Рубінштейн, О. Леонтьєв та інші вчені. Зокрема видатний психолог Л. Виготський виділяв серед найважливіших питань психології проблему єдності афекту та інтелекту [2]. Він розглядав її як наріжний камінь теорії психічного розвитку дитини. Вчений піддавав критиці спроби ізолювати мислення від емоційної сфери. “Відрив